

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті досліджено технологію формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів, проаналізовано поняття “технологія”, “педагогічна технологія”, розглянуто вимоги, критерії технологічності та етапи реалізації технології формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, загальнокультурна компетентність, проектування, формування загальнокультурної компетентності.

Економічні та соціальні зміни в Україні зумовили необхідність реформування системи освіти. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст., Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки звертають увагу науковців на посилення технологічного аспекту у навчально-виховній діяльності, на накопичену сучасною школою палітру освітніх технологій і вважає одним із пріоритетним завдань пошук нового змісту і технологій організації теоретичної і практичної підготовки фахівців.

Використання педагогічних технологій в освіті є актуальною проблемою досліджень зокрема: сутність та структуру педагогічної технології досліджували: В. Беспалько, В. Бухвалов, Б. Горячов, В. Гузеєв, В. Євдокимов, Т. Ільїна, М. Кларін, А. Кушнір, І. Лернер, В. Монахов, Т. Назарова, В. Паламарчук, О. Пехота, Л. Прессман, І. Прокопенко, Г. Селевко, М. Сибірська, С. Сисоева, О. Філатов, Д. Чернілевський, М. Чошанов, С. Шаповаленко та ін., теоретичні й практичні аспекти інноваційних педагогічних технологій розглядалися в дослідженнях І. Богданової, О. Гохберга, О. Євдокимової, І. Козловської, А. Слободенюка; особистісно-орієнтовані технології навчання і виховання вивчали: В. Андрущенко, І. Бех, С. Подмазін та ін.

Метою статті, як складової нашого дослідження, є визначення ролі технологічного підходу у формуванні загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Як зазначають сучасні дослідники, педагогічна технологія завжди привертала увагу вчених. Тлумачний словник характеризує поняття технології як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь[6, с.106]. Н. Дюшеєва стверджує, що методологічний підхід – це стратегія, яка базується на основних положеннях відповідної теорії і визначає напрями пошуку стосовно предмета дослідження[3, с. 19].

Технологічний підхід тісно пов'язана із поняттям «педагогічна технологія», воно дедалі більше поширюється в науці й освіті останнім часом. У психолого-педагогічній літературі широко використовуються поняття: «технологія навчання», «освітня технологія», «технологія у навчанні», «технологія в освіті». Сучасні учені наводять понад 300 формулювань, залежно від того, як автори уявляють структуру і компоненти освітнього процесу[4, с.16–17]. Розглянемо деякі сучасні визначення поняття “педагогічна технологія”:

– системний метод створення, застосування процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії з метою оптимізації форм освіти (ЮНЕСКО);

– сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організує цінно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б. В. Лихачов);

– системне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу (В. П. Беспалько);

– продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В. М. Монахов);

– системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (М. В. Кларін).

На думку С. Вітвицької, поняття педагогічна технологія є змістовим узагальненням, що включає в себе всі ці визначення і може бути представлено трьома аспектами:

а) науковим (педагогічна технологія – складова педагогічної науки, що проектує педагогічні процеси у педагогічних системах);

б) процесуально-описовим (опис, алгоритм процесу, сукупність цілей, змісту методів і засобів, для досягнення гарантованих результатів, запланованої мети);

в) процесуально-дійовим (здійснення технологічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів)[2, с.180].

Теоретичний аналіз проблеми свідчить, що педагогічна технологія – це система найбільш раціональних та дієвих засобів досягнення педагогічної мети, організація навчально-виховного процесу таким чином, щоб досягти культурно-освітньої цілі.

Педагогічна технологія повинна задовольняти деяким основним методологічним вимогам, критеріям технологічності:

– концептуальність (опора на певну концепцію, що містить філософські, психологічні, дидактичні і соціально-педагогічні обґрунтування освітніх цілей);

– системність (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи);

– логічність процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність;

– керованість (можливість цілепланування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів);

– ефективність (оптимальність витрат, гарантованість досягнення запланованого результату – певного стандарту навчання);

– відтворюваність (можливість застосування в інших однотипних умовах, іншими суб'єктами);

– єдність змістової і процесуальної частини, їх взаємообумовленість [1, с.46].

Сьогодні поняття «педагогічна технологія» використовується на трьох взаємно підпорядкованих рівнях:

– загальнопедагогічному (загальнодидактичному). Характеризує цілісний освітній процес у конкретній державі, регіоні, навчальному закладі, на певному ступені навчання. У цьому розумінні педагогічна технологія є синонімом педагогічної системи: у неї входять сукупність цілей, змісту, засобів та методів навчання, алгоритм діяльності всіх учасників навчального процесу;

– конкретнометодичному (предметному). Розглядається як сукупність методів і засобів для досягнення навчально-виховної мети у межах одного конкретного предмету;

– локальному (модульному). На даному рівні педагогічна технологія формує технологію окремих частин навчально-виховного процесу, способи розв'язання окремих дидактичних та виховних завдань. Вона дозволяє подавати нові знання і перевіряти рівень засвоєння, формувати певні світоглядні переконання та морально-етичні цінності, розвивати навички самостійної роботи тощо[5, с. 27–28].

Технологія формування загальнокультурної компетентності нами розуміється як цілеспрямований, науково-обґрунтований, керований процес діагностування та формування загальної культури учнів за визначеними алгоритмами діяльності, що забезпечують результативність діяльності педагогічної системи відповідно до поставленої мети. Сутність цієї технології полягає у забезпеченні логіки переходу теоретичних ідей до їх практичної реалізації на основі розробленої моделі процесу формування загальнокультурної компетентності учнів, варіативності видів навчальної діяльності, вибору науково-обґрунтованих форм, способів і прийомів здійснення діяльності[7, с.112].

У контексті нашого дослідження загальнокультурна компетентність розглядається як специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності учня, його можливої взаємодії з навколишнім світом та собою і включає систему знань, умінь, навичок, а також моральних, етичних, духовних норм та цінностей.

У ході експериментальної роботи була обрана наступна логіка втілення технології формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів: 1) діагностика рівня сформованості загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів; 2) виділення загальної мети формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів, а також кожної її складової через показники, які можна діагностувати; 3) визначення проміжних цілей кожної її складової шляхом конкретизації попередньо визначених показників; 4) добір та дидактичне обґрунтування змісту навчального процесу відповідно до поставленої системи цілей; 5) реалізація змісту шляхом впровадження доцільних форм, методів, засобів, які забезпечені об'єктивними методиками контролю якості досліджуваного явища; 6) поетапне врахування умов забезпечення високого рівня сформованості загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів, 7) моніторинг рівня загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Проектування технології формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів ми починаємо із діагностування рівнів оволодіння учнями професійно-технічних навчальних закладів загальнокультурною компетентністю.

Наступний етап - цілепокладання. Сутність цього етапу полягає у визначенні викладачем соціально значущих загальнокультурних цілей – формування загальнокультурної компетентності в учнів професійно-технічних навчальних закладів. Тому на цьому етапі важливим стає обґрунтування і опис методики постановки цілей навчання майбутніх спеціалістів. Цілепокладання може здійснюватися на трьох рівнях: предметному, модульному і конкретного заняття.

Наступним етапом проектування технології є відбір і структурування змісту навчання у процесі викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу (українська мова, професійна етика та культура спілкування, українська література, світова література, іноземна мова, історія України, всесвітня історія, правознавство, економіка, людина і світ, художня культура), ми розглядаємо проектування технології формування загальнокультурної компетентності на прикладі предмету професійна етика та культура спілкування.

Проектування технології передбачає також розробку процесуальної сторони навчання. Пошук дидактичних процедур засвоєння загальнокультурного, професійного досвіду пов'язаний з вибором методів, засобів проведення навчальних занять, організаційних форм активної взаємодії викладача зі студентами. Цей вибір ґрунтувався на системному, особистісно-діяльнісному і контекстному підходах у межах формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів, а також цілісній системі дидактичних принципів, що відображають перебіг об'єктивних закономірностей навчання учнів.

Для кожного модуля (феномен професійної етики, культура міжособистісних стосунків, практика використання професійної етики та культури спілкування) розроблено контрольні-тестові завдання різних видів: закритої, відкритої, на відповідність і на встановлення правильної послідовності на основі вимог, що пред'являються до такого роду категорій. Основна задача їх використання полягає у визначенні якості засвоєння учнями змісту навчального матеріалу, необхідного для подальшого просування у вивченні матеріалу і формування на їх основі відповідних загальнокультурних та професійних умінь, а також забезпеченні мотиваційної функції для учнів.

За наслідками контролю оцінки знань учнів у межах технології передбачена корекція мети і змісту навчального матеріалу. Цей етап є завершальним у проектуванні професійно-орієнтованої технології навчання.

Динамічні зміни і суттєва непередбачуваність та непрогнозованість всіх соціально-

економічних явищ актуалізують проблему загальнокультурної компетентності і підносять загальну культуру на рівень стимулів підвищення професійної та культурологічної активності, тому загальнокультурна компетентність знаходиться в полі зору як теоретиків, так і практиків. Оскільки теоретичні проблеми доволі широко обговорюються в наукових колах, тому подальші дослідження варто продовжувати в напрямку прикладних аспектів формування загальнокультурної компетентності. Розгляд технології є тільки однією складовою загальнокультурного пласту прикладних проблем, які вимагають конкретизації та опрацювання у наступних працях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вітвицька С.С. Інноваційні педагогічні технології в підготовці вчителів/ Вісник Житомирського державного університету. Випуск 43. Педагогічні науки. С. 45-48.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2005. – 398 с.
3. Дюшеева Н. К. Методологические подходы к профессионально-личностному формированию будущего учителя / Н. К. Дюшеева // Педагогическое образование и наука. – 2008. – № 9. – С. 16–23.
4. Освітні технології : навч-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 255 с. – Бібліогр. в кінці розд.
5. Педагогические технологии : учебное пособие для студентов педагогических специальностей / под общей ред. В. С. Кукушина. – М. : ИКЦ «МарТ» ; Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2004. – 336 с. – (Серия «Педагогическое образование»).
6. Словник української мови в 11-ти томах / [уклад. В. Винник, В. Градова та ін.]. – Т. XX – К.: Наук. думка, 1973. – 830 с.
7. Тандир Лариса Володимирівна. Формування економічної культури студентів промислово-економічного коледжу в професійній підготовці : Дис. канд. наук: 13.00.04 – К.: 2009. – 277 с.

Рецензент: д.пед.н., проф. Вітвицька С.С. Житомирський державний університет імені Івана Франка

Павленко А.Ю.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В ФОРМУВАННІ ОБЩЕКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧАЩИХСЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНО-ТЕХНІЧЕСКИХ УЧЕБНИХ ЗАВЕДЕНІЙ

В статті досліджена технологія формування общекультурної компетентності учасників професійно-технічних навчальних закладів, проаналізовані поняття "технологія", "педагогічна технологія", розглянуті вимоги, критерії технологічності та етапи реалізації технології формування общекультурної компетентності учасників професійно-технічних навчальних закладів.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, общекультурна компетентність, проектування, формування общекультурної компетентності.

A. Pavlenko

TECHNOLOGY APPROACH IN FORMING OF THE GENERAL CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF VOCATIONAL SCHOOLS

In the article the technology of forming of the general cultural competence of students of vocational schools is analyzed. The concept of " technology", " educational technology" are investigated, also in this article we can find the requirements, criteria and implementation stages of the technology of forming of general cultural competence of pupils of vocational-technical schools.

Keywords: technology, educational technology, general cultural competence, planning, the general cultural competence formation.